

Шифр «ОБРАЗ ЖІНКИ»

**ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ В
НІМЕЦЬКІЙ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	6
1.1 Поняття гендеру та гендерних стереотипів	6
1.2 Метафоричні позначення образу жінки у гендерній лінгвістиці	9
1.3 Фразеологічні одиниці на позначення образу жінки у гендерній лінгвістиці	13
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИЧНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	17
2.1 Стереотипізація образу жінки в метафоричних позначеннях	17
2.2 Оцінна характеристика метафор на позначення образу жінки.....	21
2.3 Тематичні групи метафоричних позначень образу жінки.....	23
2.4 Структурні особливості метафоричних позначень образу жінки	25
Висновки до розділу 2	27
РОЗДІЛ 3 ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ	28
3.1 Стереотипізація образу жінки фразеологічними одиницями	28
3.2 Фразеологічні одиниці на позначення стереотипізованого образу жінки .	30
3.3 Тематичні групи ФО на позначення жінки.....	33
Висновки до розділу 3	37
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	39
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Гендерні стереотипи стають рушійною силою в формуванні та розвитку суспільства. Вони переходять від покоління до покоління, нагромаджуються в суспільстві протягом десятиліть та сторіч, впливають на соціальний розвиток, внаслідок чого виникають проблеми в спілкуванні, вирішенні конфліктів і суперечностей. Культура кожного суспільства містить узагальнені уявлення про те, якими є чоловіки й жінки, та чим вони повинні займатися. Такі узагальнені усталені уявлення щодо спільнот чоловіків і жінок є гендерними стереотипами. Вони складаються з особистих рис, фізичних та духовних характеристик, соціальних та біологічних ролей. Всупереч усім змінам, вони залишаються стійким явищем, тому дослідження гендерних стереотипів продовжують привертати увагу дослідників. Серед провідних лінгвістів, що займалися вивченням гендерних стереотипів, слід зазначити таких вчених як В. Агеева, М. Богачевська-Хом'як, П. П. Горностай, О. Горошко, А. В. Кириліна, Н. А. Мішанкіна, С. Павличко, Л. Ставицька та ін. Стереотипи не лише формують образ людей, а приписують їм певні психологічні якості, норми поведінки, рід занять, професію залежно від їхньої статі. Постійний дослідницький інтерес до вивчення гендерних стереотипів зумовлює **актуальність** пропонованої роботи. Крім того актуальність дослідження обумовлюється недостатньою вивченістю реалізації гендерних стереотипів в метафорах та фразеологічних одиницях на позначення образу жінки в німецькій та українській мовах у зіставному аспекті, а також необхідністю системного узагальнюючого опису цих одиниць.

Мета роботи полягає у вивченні стереотипних характеристик, якими наділені жінки, та їхньої реалізації на рівні мови, опис лексико-семантичних і структурних особливостей метафоричних позначень та фразеологічних одиниць на позначення образу жінки в німецькій та українських мовах.

Таке глибоке та комплексне дослідження може бути здійснене завдяки розв'язанню таких **практичних завдань**:

- 1) аналіз наявної теоретичної літератури, визначення теоретичної бази дослідження для проведення подальшого практичного аналізу;
- 2) розгляд загальних теорій метафори та гендерних стереотипів у сучасній лінгвістиці;
- 3) визначення практичного матеріалу шляхом вибірки з тлумачних словників німецької та української мов;
- 4) опис лексико-семантичних особливостей метафоричних позначень образу жінки в німецькій та українській мовах;
- 5) опис структурних особливостей метафоричних позначень рис характеру жінки в німецькій та українській мовах;
- 6) дослідження лексико-семантичних особливостей фразеологічних одиниць на позначення жінки в німецькій та в українській мовах;

Об'єктом дослідження виступають метафоричні позначення та фразеологічні одиниці образу жінки у німецькій та українській лінгвокультурах.

Предметом дослідження – структурні та лексико-семантичні особливості зазначених метафоричних та фразеологічних одиниць в порівнюваних мовах.

Матеріалом дослідження послуговували **109** метафоричних позначень на позначення жінки у німецькій та **184** – в українській мові, а також **82** фразеологічних одиниці на позначення жінки у німецькій та **165** – в українській мові, отриманих методом суцільної вибірки з тлумачних словників.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що **детально** та на практичному матеріалі: здійснено дослідження гендерних стереотипів образу жінки в німецькій та в українській мовах; визначено особливості образу жінки через призму метафоричних позначень; досліджено фразеологічні позначення образу жінки в порівнюваних лінгвокультурах.

Теоретичне значення роботи полягає у дослідженні та системному описі гендерних стереотипів та метафоричних позначень образу жінки у німецькій

мові. Отримані у дослідженні результати є певним внеском у теорію гендеру, а також стилістику німецької мови.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання отриманих у роботі результатів, положень і висновків у навчальному процесі, зокрема у курсах «Лексикологія» та «Стилiстика».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповіді на Міжнародній дистанційній науковій конференції Молодіжної наукової ліги (Запоріжжя, Україна 2020 р.)

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (наукових джерел українською, російською мовами), списку лексикографічних джерел та додатків.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, висвітлено мету, практичні завдання, об'єкт, предмет роботи, виділено емпіричний матеріал, теоретичне та практичне значення.

У *Першому розділі* «Теоретико-методологічні засади дослідження образу жінки в німецькій та в українській мовах» здійснено критичний огляд результатів теоретичного дослідження гендеру, гендерних стереотипів в образі жінки, а також метафоричні та фразеологічні позначення образу жінки в німецькій та в українській лінгвокультурах.

У *Другому розділі* «Особливості метафоричних позначень образу жінки в німецькій та українській мовах» запропоновано стереотипізацію та оцінну характеристику образу жінки в порівнюваних мовах, виділено тематичні групи та структурні особливості метафоричних одиниць, що позначають образ жінки в німецькій та в українській лінгвокультурах.

У *Третньому розділі* «Фразеологічні одиниці на позначення образу жінки в німецькій та українській лінгвокультурах» запропоновано стереотипізацію образу жінки фразеологічними одиницями, було досліджено фразеологічні одиниці на позначення стереотипізованого образу жінки та виділено тематичні

групи обраних фразеологічних одиниць на позначення образу жінки в порівнюваних лінгвокультурах.

У висновках підбито підсумки проведеного аналізу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1.1 Поняття гендеру та гендерних стереотипів

Досліджуючи гендерні стереотипи, необхідно насамперед визначити, що представляє собою поняття ‘гендер’. Гендер – це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та стосунків жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку і чоловіка залежно від їх статі [19, с. 12].

На думку А. В. Кириліної «гендер – це соціальна стать на відміну від біологічної, і продукується вона у процесі соціальної, культурної і мовної практики. Гендерний фактор, який враховує природну стать людини й її соціальні «наслідки», є однією з істотних характеристик особистості і протягом усього життя впливає на її усвідомлення своєї ідентичності, а також на ідентифікацію суб’єкта-мовця іншими членами соціуму» [13, с. 156]. О. І. Горошко вважає, що «у теорії, що розглядає гендер як стратифікаційну категорію, під гендерною стратифікацією розуміється процес, за допомогою якого гендер стає основою соціальної стратифікації, а сприймані гендерні відмінності стають систематично оцінюваними. Разом з гендером такими стратифікаційними категоріями виступають клас, раса, вік і таке інше» [20 с. 27]. За словами О. Л. Бессонової, “гендер є мисленнєвим конструктором або моделлю, що введено для більш адекватного та коректного опису проблем статі

й розмежування його біологічних та соціокультурних функцій» [18, с. 290-292]. Таким чином гендер – це соціально-культурний процес, під час якого конструюються суспільством відмінності у чоловічих і жіночих ролях, поведінці, психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних та емоційних характеристиках, і сам результат – «соціальний конструктор гендеру», адже гендер постійно відтворюється як у стосунках так і свідомості осіб, як системна характеристика соціального порядку [14, с. 51-56].

У свою чергу питаннями гендеру, гендерних аспектів, стереотипів та нерівності займається така наука як гендерна лінгвістика. Гендерна лінгвістика – це напрям лінгвістики, що вивчає мовні явища, взаємозв'язок мови як системи, мовної картини світу людини, її статі та гендеру.

Гендерний аспект, що характеризує людину як окрему особистість, пов'язаний її з природною статтю та соціальним середовищем, а також протягом усього життя має вплив на її усвідомлення своєї ідентичності. Гендерна лінгвістика має фундаментальний характер, бо визначає, розкриває та ідентифікує психологічні, соціальні та культурні відмінності між чоловіками та жінками. Дослідженням гендерної лінгвістики цікавилися та займалися вчені Р. Лакофф, А. В. Кириліна, З. Трьомель-Пльотц, М. Богачевська-Хом'як, С. Павличко, В. Агеева, О. Горошко, Л. Ставицька та інші. На думку О. Малахової гендерна лінгвістика – напрям лінгвістики, що вивчає взаємозв'язок і взаємовплив мови як системи, мовної картини світу людини та її статі й гендера [9, с. 440]. Отже, гендерна лінгвістика є мовознавчим напрямом, вчені якого представники й представниці досліджують гендерні напрями та аспекти мови й мовлення за допомогою лінгвістичного поняттєвого та термінологічного апарату.

Досліджуючи структуру гендеру можна отримати ґрунтовні знання про його роль в тій чи іншій культурі, про норми поведінки чоловіків та жінок, що закріплені в суспільстві та про змінені уявлення гендерних норм. З біологічної точки зору «маскулінність» та «фемінність» – це комплекс

природних рис, що відрізняють чоловіків та жінок. Вони представляють стильові особливості, є жіночими та чоловічими, завдяки яким вирізняється мужність та жіночність у різних мовах і культурах, як гендерна приналежність сприяє засвоюванню мови та її елементів, з якими фрагментами і тематичними сферами мовної картини світу вони мають зв'язок. Маскулінність і фемінність розкривають змістові елементи та складові гендерної ідентичності людини та є важливими категоріями у гендерній лінгвістиці. Гендерна ідентичність - це відповідність гендерним ролям, сукупностям стереотипів поведінки та нормам у суспільстві, які є характерними для певної статі в певних суспільних, історичних та соціокультурних ситуацій. Тобто маскулінність і фемінність визначається як складові гендерної ідентичності та гендеру, що характеризують особистість, є ознаками мужності чи жіночності. «Мужність» і «жіночність» все ж залишаються і будуть залишатися неоднозначними та складними поняття, адже у кожного ці поняття різні.

Гендерний стереотип є окремим видом стереотипу, що зображує культурно і соціально обумовлені думки, атрибути і норми поведінки представників чоловіків та жінок у мові [14, с. 51-56].

Гендерні стереотипи – це стійкі, повторювані, загальноприйняті соціальні уявлення про місце та ролі, що виконує кожен гендер у суспільстві, а також особистісні характеристики людей з різною гендерною ідентичністю. А. П. Мартинюк вважає, що гендерний стереотип як історично зумовлене, мінімізоване, типізоване і структуроване у вигляді фрейму уявлення, що склалося у колективній свідомості певного лінгвокультурного соціуму, про атрибути, що є властивими або невластивими індивіду, якого соціум кваліфікує чоловіка або жінку, а еталон – як уявлення про атрибути, що є бажаними чи небажаними для цього індивіда [18, с. 292]. На думку Н. А. Мішанкіної «першопричиною формування гендерної поведінки є гендерні стереотипи – уявлення в суспільстві про соціальні ролі чоловіків і жінок, їх психологічні та фізіологічні особливості» [2, с. 87].

Гендерні стереотипи, на думку А. В. Кириліної, є культурно і соціально зумовленими уявленнями про якості і норми поведінки представників обох статей. Тому гендерний стереотип - це культурне явище, що формується під впливом історичних умов і є результатом соціально-культурних норм та несе в собі соціальний характер, тому такі характеристики можуть з часом змінюватись в залежності від країни, її культурного, економічного, політичного, ідеологічного середовища.

П. П. Горностай аналізує статево-рольові стереотипи і гендерні ролі представників обох статей. Гендерна роль – це статева роль, що має суспільне значення, несе в собі людський досвід, накопичений у поведінці багатьох поколінь чоловіків і жінок. Гендерні ролі не виникають одразу з народженням дитини, а розвиваються залежно від багатьох умов і чинників упродовж людського життя. Від цього залежить характер життєвого сценарію людини в різноманітних ситуаціях. [8, с. 237]

Гендерна роль – це так звана соціальна поведінка, очікувана від тієї особи, що має певну соціальну роль у суспільстві. На основі гендерних стереотипів, гендерна роль починає формуватися з раннього дитинства, у процесі так званої соціалізації – засвоєння пануючих в даному культурному середовищі уявлення про правильну поведінку, розподіл здібностей і обов’язків тощо. Підсумком такої соціалізації прийнято вважати освоєння індивідом певної соціальної ролі [16, с. 383].

Досліджуючи гендерні стереотипи та гендерні ролі було визначено, що вони переходять від покоління до покоління, від людини до людини.

1.2 Метафоричні позначення образу жінки у гендерній лінгвістиці

Метафора є одним із найпростіших інструментів збагачення мови, а в гендерній лінгвістиці це засіб концептуалізації дійсності та формування спільних поглядів. А. П. Чудінов визначає, що метафора це - вид тропу, перенесення властивостей або ознак одного предмета на інший за принципом схожості. Подібними можуть бути колір, форма, характер руху, будь-які

індивідуальні властивості предметів. При метафоричному перенесенні змінюється предмет, але саме уявлення чи поняття, раніше закріплене за іншим предметом, не змінюється цілком [1, с. 75]. У вивченні метафор головне значення приділяється основним лексичним значенням слова. Слід зазначити, що метафора існує в мові як реальна семантико-синтаксична одиниця [5, с. 320]. У мові метафора – це перенесення та вживання певної лексеми, що позначає клас предметів, явищ, для характеристики або найменування об'єкту, який належить до іншого класу предметів [3, с. 168]. А. С. Овсієнко стверджує, що метафора - це не тільки феномен мови, а й один з основних засобів мислення [10, с. 180]. Дослідники вважають, що метафора є «одним з основних способів обробки інформації та набуття знань» [21, с. 240], а також «мовноспецифічного варіювання процесів концептуалізації» [6, с. 776]. В. Н. Телія зазначає, що в метафорі простежується зародження думки та її реалізація мовою [22, с. 114].

У гендерній лінгвістиці В. Вовк висловлює думку про те, що «метафора – це різновид вторинної лексичної номінації, що передбачає утворення значення на основі зіставлення двох предметів за загальною ознакою, виникнення якої гарантоване єдністю усіх частин практико-перетворювальної діяльності людини, а отже, єдністю процесів, що відбуваються в її свідомості» [18, с. 154]. Метафоричне значення слова – це семантичне явище, що містить у собі певну оцінку дійсності [7, с. 140]. Метафора розкриває багато аспектів, тому вона є предметом вивчення сукупностей галузей знань та розділів лінгвістики [12, с. 302]. Л. Пустовіт зазначає: «Під лексико-семантичною структурою метафори розуміється вся система переносних значень та номінацій, які виникли при незвичній сполучуваності слів і відображають не тільки індивідуальну мовно-мисленнєву творчість авторів, але й тенденції розвитку лексичної семантики в системі літературної мови» [11, с. 302]. Таким чином основа метафори – це поєднання семантичних, граматичних та стилістичних аспектів у її вивченні та дослідженні, тому як полісемічна одиниця, вона забезпечує вторинну

номінацію об'єкта, адже метафора служить ресурсом образного та навіть поетичного мовлення, джерелом нових значень слів, які виконують описову та номінативну функції, закріплюються за індивідом у функції його назв. У цьому випадку метафоризація заміщає одне значення іншим [17, с. 390].

Образ жінки – це відображення стереотипів у сприйнятті жінки в культурі і мові. Образ жінки, насамперед, її зовнішність, є її особливістю, родзинкою та гордістю української культури. Тому у гендерній лінгвістиці цей образ заслуговує на досить ретельне дослідження та вивчення, адже ним цікавились багато вчених та дослідників, особливо метафоричним образом жінки. Образ жінки в українській мові славиться своєю красою і привабливістю на весь світ, адже українські жінки – це одні із найкрасивіших жінок у світі. Ніжність та жіночність, природність та витонченість – це те, що робить українську жінку унікальною та неповторною. Характер українських жінок також визначає наших жінок як одних із найсильніших людей в світі. Українки добрі, душевні, невибагливі, справжні, є втіленням ніжності та скромності, мислять позитивно та завжди мають надію на краще майбутнє. Вони – щирі, відкриті, ввічливі та емоційно стабільні, бо зазвичай, виховуються в теплій, мирній та люблячій сім'ї. Мудрість – це та риса, яка виділяє українську жінку серед інших, адже, як здавна говорять, кожна справжня українка мала в собі так звану “жіночу мудрість”. Українська жінка досягає всього, що забажає в житті, все “пробиває” на своєму шляху. Нерідко жінки, які вирішують проблеми, можуть улестити когось і, таким чином, отримати все, що заохочують. Вони роблять багато справ за день, в них все буквально в руках “горить”, за щоб не взялися – все виходить. Українська жінка є сильною та мужньою, сміливою та рішучою. Насамперед українська жінка – це дбайлива дружина та вправна господиня. Вона підтримує чоловіка у всіх його справах та проблемах, є опорою та надією. Вона виконує багато домашніх справ, підтримує чистоту та порядок в домі, достойно поводить себе в соціумі. Але апофеозом існування української жінки є материнство. Дбайлива мати, вона віддасть все за життя своїх дітей, для того,

щоб подарувати їм щастя та спокій. У подружньому житті жінки стараються зробити все, аби родина була щасливою та міцною. У чоловіків українська жінка є перш за все коханою, прекрасною молодою та привабливою, тою зіронькою та голубонькою. Її люблять щиро та всією душею й звертаються ласкаво, з любов'ю. Українська жінка також володіє й негативними рисами в зовнішності, в характері та ролі в суспільстві або в соціальному статусі. Вона може бути негарною або страшною у похилому віці, повною та незграбною. За характером українська жінка нестримна та запальна у своїх емоціях, є неспокійною та непосидючою. Дуже часто вона свариться, є вередливою і показує свої «кігті». Хитрість, жадібність та капостність також є рисами української жінки. У суспільстві українська жінка також може мати негативне становище та ставлення інших людей до неї. Так, як за всю історію України відбувалось багато воєн, битв та повстань, тому найчастіше склався образ вдови й засмученої, нещасливої жінки або через бідність жінки, яка є залежною від інших”.

Багато хто вважають, що німецькі жінки не відрізняються красою, але насправді, це гендерний стереотип. Німецькі жінки не менш вродливі та привабливі хоча не часто користуються макіяжем та манікюром, не вдягаються на вулицю як на подіум. За характером німкені добрі, не байдужі до чужого болю та працьовиті. Вони цінують свій час, люблять жити та насолоджуватись життям. Розум та практичність, порядок, пунктуальність, дисципліна, організованість, відповідальність та поважне ставлення до часу – це ті характерні риси німецьких жінок, що відрізняють їх від інших. Вони вирізняються працьовитістю, педантичністю, зібраністю, точністю та міцною силою волі. Окрім цього вони є менш емоційними та роздратованими. У німецьких жінок уявлення про сім'ю відрізняється від українок. Вони поєднують роботу та кар'єру одночасно, все ж ставлять роботу на перше місце. Вони заробляють не менше грошей ніж чоловіки. Німкені готові до створення сім'ї лише після того досягнення запланованих цілей. У німецьких жінок та

чоловіків є спільні обов'язки, які вони виконують порівну. Німецька жінка дуже любить своїх дітей і старається дати все найкраще, що може заради їх щастя, але вже після повноліття надає їм свободу та право самостійно будувати своє життя. У німецькій культурі негативна характеристика також властива жінці. Щодо зовнішності німецькі жінки мають зайву вагу або навпаки є дуже худорлявими, неохайними та непривабливими. Щодо характеру у німецької жінки є також негативні риси. Вона може бути сварливою, злою, grimзою та навіть буркотухою. Їм також характерна стервозність та скандальність.

У суспільстві німецькій жінці також властиві певні негативні образи та статуси, тому їх існують гендерні стереотипи щодо їх соціального статусу, що також не представляє їх з позитивної точки зору. Вони можуть бути звабницями або матерями, які не піклуються про своїх дітей.

1.3 Фразеологічні одиниці на позначення образу жінки у гендерній лінгвістиці

Фразеологізми є важливою складовою мови, адже вони функціонують як у літературному, так і в розмовному плані, збагачують та наповнюють її новим змістом. Фразеологізми – це семантично пов'язане сполучення слів, яке, відтворюється у вигляді неподільної, усталеної та цілісної конструкції, не утворюється в процесі мовлення відповідно до граматичних та значеннєвих закономірностей поєднання лексем на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень). Так, І. І. Чернишева в своїй монографії узагальнює проведені дослідження питання фразеології, розглядає об'єкт фразеології як науки, стан фразеологічних аналізує класифікації фразеологічних одиниць, надає власну класифікацію, узагальнюючи існуючий лексикографічний матеріал [20, с. 29]. В. Л. Архангельський займався дослідженнями граматичної структури фразеологічних одиниць та розділив їх на фраземи та стійкі фрази. В. Л. Архангельський одним з перших класифікував фразеологічні одиниці за характером комунікативної значимості, і ця класифікація стала серйозним кроком на шляху розробки теорії загальної

фразеології [21, с. 57]. Проаналізувавши та дослідивши фразеологічні одиниці можна визначити, що фразеологізми або фразеологічні звороти – це стійкі та усталені словосполучення, які є єдиним цілим і носії мови вживають їх в усталеному оформленні, адже у мові розвиток фразеологічних одиниць дає можливість дізнатися історію та побачити багатий досвід країни, ознайомитись з її звичаями та традиціями, побутом та культурою і дізнатися про менталітет народу, які розмовляють цією мовою.

Через те, що дослідження образу жінки у гендерній лінгвістиці швидко та динамічно розвиваються, з'являються нові поняття, терміни, припущення, концепції, аспекти та факти, існуючі допрацьовуються та змінюються вченими, лінгвістами та дослідниками. Специфікою мовної репрезентації концепту жінки займаються українські та російські мовознавці. Першими дослідниками базового концепту жінка у лінгвокультурологічному аспекті в російській фразеології були В. Телія, Я. Калініна, Т. Сукаленко, Л. Адоніна, В. Калько. Загалом концепт жінка має складну структуру, що складається із найрізноманітніших елементів, об'єктивованих фразеологічними зворотами, які називають особу жіночої статі. Споконвіку жінка споконвіку – це берегиня домашнього вогнища та сімейного затишку. Жінка в українській культурі має особливе значення, що зумовлено історичними, духовно-моральними і культурними цінностями. Саме такі цінності мали величезний вплив на світогляд людей, на розвиток культури, та на формування національної самосвідомості. Трансформація образу жінки визначила жінку, як ідентичну та самостійну особистість що вплинула на гармонійний розвиток людини та суспільства. Зображення та відображення жіночого образу в німецькій та українській фразеології створюють в масовій свідомості негативні та позитивні стереотипи, демонструють та змінюють сприйняття ролі і місця жінки в суспільстві. В Україні образ жінки – це матір, яка є берегинею традиційної родинної культури, сукупність її характерних рис утворює певний ціннісний ідеал, що вплинув на формування системи цінностей, українського суспільства,

визначив розвиток основних форм культурної ідентифікації. В німецькій культурі образ жінки має деякі відмінності. Жінка – є незалежною та самодостатньою, яка спочатку навчається, здобуває знання, освіту, працює, будує свою власну кар'єру. Лише після цього вона створює свою власну родину. Спільні риси української та німецької жінки – це жіночність, природність та простота. Жіночність інтерпретується філософами, з одного боку, як метафізичне начало і водночас, таємничість, що є абсолютним та ідеальним. Жіночність – це досить глибинне поняття, що асоціюється з ангелом, богинею, панною. В німецькій мові начало чоловіче та жіноче єднається, тобто жінка - за чоловіком, і є його помічницею. Жінка вважається візитною карткою чоловіка, бо вони є подружньою парою, діють спільно та однаково. Жінка без чоловіка, як тіло без голови, адже вони не можуть існувати один без одного. В українській культурі образ матері жінки є шанобливим, адже вона, в першу чергу, народжує дітей, виховує, а отже, передає наступним поколінням традиції, звичаї, обряди, побут, досвід попередніх поколінь, тобто мати виконує роль головної ланки у збереженні етносу. Якщо помирає чоловік, то вона ставала главою сім'ї і була на першому плані. Образ матері в українській культурі змальовано як розсудливої, доброї і водночас сурової господині. Концепт жінки представлений фразеологічними зворотами, що позначають жіночу стать. В українській культурі жінка виконує роль у людському, сімейному, господарському житті. Українська та німецька жінки ставляться до роботи досить відповідально. В господарському та в родинному житті жінка дотримується звичаїв та діє за ними, проявляє свої власні якості характеру, тому характерними рисами української жінки є мудрість, а головне позитивний вплив на чоловіка та підтримка для нього у скрутних ситуаціях. Жіноча врода оспівана у фразеологізмах, у яких йдеться про повагу, шану, дбайливе ставлення чоловіка до жінки, піклування про неї. Крім фразеологічних одиниць позитивної конотації в українських та німецьких мовах фігурують фразеологічні одиниці негативної конотації, що несуть в собі

негативні риси, наприклад балакучість, сварливість, впертість, не вміння зберігати таємниці, брехливість, плітки. В цих культурах жінка була символом пекла, гріховності, зла і її вважали першоджерелом усього живого. Навіть існує повір'я, що не варто довіряти жінці. Склалися такі гендерні стереотипи в українців та німців, що балакучість, сварливість, впертість, не вміння тримати таємниці, поширення пліток, брехливість та лінощі-це тільки жіночі вади.

Висновки до розділу 1

Гендерна роль – це соціальна поведінка, яку очікують від тієї особи, що має певну соціальну роль у суспільстві. Гендерна роль формується з раннього дитинства, у процесі соціалізації. Таку соціалізацію вважають освоєнням індивідом певної соціальної ролі. Гендерні стереотипи та гендерні ролі переходять від покоління до покоління, від людини до людини. У мовному концепті жінка є поєднанням образних, культурологічних та поведінкових характеристик жінки, що виражені пареміологічними одиницями обох мов. Фразеологізми та метафори зберігають у собі філософські та моральні начала, погляди, ідеї, думки, правила життєвої мудрості та, звичайно, ті самі гендерні стереотипи без яких неможливо уявити українську та німецьку культури.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИЧНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

2.1 Стереотипізація образу жінки в метафоричних позначеннях

Для дослідження гендерних стереотипів було виявлено 184 метафоричні одиниці на позначення образу жінки в українській мові та 109 – в німецькій мові. Вони характеризують образ жінки, її зовнішність, характер, ставлення до сім'ї та дітей на матеріалі двох мов. В українській мові природня краса українок представлена 17 метафоричними одиницями, що мають лише позитивне значення і мелодійно звучать у мові, напр.: *калина* ‘дівчина чорнява та рум'яна’, *вереснева айстра* ‘молода, приваблива дівчина’, *богиня* ‘красива, гарно вбрана дівчина’, *лань* ‘струнка, тендітна жінка’, *струна* ‘висока, витончена жінка’. Від усієї кількості ця група становить 9,2 %. Характер українських жінок також характеризується як сильна сторона української нації та навіть культури. Українки мислять позитивно та надіються на краще майбутнє. З раннього дитинства їх учать допомагати сім'ї, стояти міцно на ногах та бути сильними. Українки – природні та справжні, доброзичливі та дружелюбні. В українській мові позитивна характеристика жінки позначена 58 метафоричними одиницями, 31,5 %, які викликають у нас захоплення та приємні емоції, напр.: *бджілка* ‘дуже працююча жінка’, *кішка* ‘любляча, віддана жінка’, *ластівка* ‘волелюбна жінка’, *риба (рибка)* ‘добра, спокійна, ніжна жінка’, *фея* ‘доброзичлива жінка’, *фіалка* ‘скромна жінка’. Образ жінки-матері, берегині сімейного затишку, дбайливої дружини та вправної господині – це невід'ємна частина української літератури, складова історія та культура нашого народу. Жінка була символом родючості, добробуту та життя. Вона уособлювала ніжність, красу, хазяйновитість, відвагу та мужність. Було виділено 25 метафоричних позначень. 13,6 %. Ці одиниці насамперед представляють жінку як дружину, господиню, матір, напр.: *горлиця* ‘ласкаве звертання до дівчат, жінок при розмові в родині’, *кізочка* ‘молода, приваблива

дівчина (пестлива номінація)', *перлина* 'кохана чоловіком жінка', *квочка* 'прекрасна, розсудлива, мудра, ніжна та турботлива мати', *чайка* 'кохана жінка (пестливе звертання до жінки)'. Існують також метафоричні одиниці, що позначають негативну характеристику образу жінки в українській мові. Українська жінка володіє негативними рисами в зовнішності, характері та ролі в суспільстві або в соціальному статусі. Було проаналізовано 16 лексичних одиниць (далі – ЛО), що позначають негативну характеристику її зовнішності, 8,7 %, наприклад, *бирка* 'нікчемна, погана жінка', *каракатиця* 'незграбна, кривонога жінка', *почвара* 'страшна жінка', *шкапа* 'немолода жінка'. Можна зазначити, що жінка може бути нікчемною, поганою, незграбною, кривоногою та страшною. За характером українська жінка запальна, нестримна, емоційна, гарячкувата, неспокійна. Також їй властиві вередливість, сварливість, хитрість, жадібність. Було виділено 45 метафоричних одиниць на позначення характеру української жінки, 24 %, напр.: *вертуха* 'неспокійна, непосидюча, вертлява жінка', *гаргара* 'сварлива жінка', *лисиця* 'хитра, лукава жінка', *пава* 'горда, пихата жінка', *кішка* 'м'яка, але може показати свої кігті', *злива* 'стихійна, нестримна у вияві своїх емоцій жінка'. У суспільстві українська жінка також має певні негативні образи і може бути представлена з негативної точки зору. Війни, битви, повстання за всю історію України залишили свій відбиток в образі української жінки. Було виділено 9 метафоричних позначень, 4,9 %, які позначають те, що українська жінка була вдовою й засмученою жінкою, бідною та залежною від інших, напр.: *верба* 'уособлення засмученої жінки, вдівства', *зозуля* 'вдова, нещаслива жінка', *іграшка* 'жінка залежна від кого-небудь'.

У суспільстві склався гендерний стереотип, що німецькі жінки не гарні, але, насправді, вони не менш вродливі та привабливі. Вони надають перевагу природності та зручності, тому замість суконь і каблуків надягають джинси, толстовки, кросівки. Вони займаються спортом, харчуються натуральною їжею, ведуть здоровий спосіб життя, тому виглядають молодше, довше зберігають стрункість і свіжість шкіри. На дослідження цих гендерних стереотипів

у німецькій мові було взято 109 ЛО. Так у німецькій мові краса німкенів представлена 14 ЛО, 12,8 %, напр.: *die Sahneschnitte* ‘мила, красунечка’, *der Sexmagnet* ‘дуже приваблива дівчина для чоловіків, як магніт’, *die Feuerbombe* ‘симпатична дівчина з рудим волоссям’, *die Fetzenkassette* ‘добре одягнена’, *eine schöne Rose* ‘квітка, красуня’. У свою чергу в характері німецькі жінки вирізняються працьовитістю, педантичністю, зібраністю, точністю та міцною силою волі. Поряд із цим вони гостинні, люб’язні та мають гарне почуття гумору, окрім цього вони менш емоційні та роздратовані. Для німкенів головне відчувати себе незалежними та мати можливість робити власний вибір. Вони цінують свій власний простір та свободу. У німецькій мові позитивна характеристика жінки представлена 14 метафоричними одиницями, 12,8 %, напр.: *die Biene* ‘працьовита дівчина’, *die Krampfhenne* ‘активна жінка’, *der Feger* ‘темпераментна, легка на підйом жінка’, *die Perle* ‘(«тямуца, розумна») хатня працівниця’, *der Blaustrumpf* ‘синя панчоха (інтелектуальна дівчина)’, *die Hosenanhaben* ‘вправна господиня’. Німецькі жінки дещо по-іншому уявляють сім’ю та побут. Для них робота та кар’єра стоять на першому місці, а потім вже сім’я. Вони можуть заробляти не менше грошей ніж чоловіки. Німкені створюють сім’ю лише після того, як досягнуть запланованих цілей. Німецька жінка любляча матір, вона дуже любить своїх дітей. Також було досліджено 3 метафоричні одиниці на позначення жінки як дружини, господині і її ролі в сім’ї, 2,7 %, напр.: *die Hosenanhaben* ‘вправна господиня’, *die Perle* ‘(«тямуца, розумна») хатня працівниця’, *der Mutterarm* ‘підключає материнська рука(мати)’. У німецькій культурі негативна характеристика жінки також відіграє велику роль. У зовнішності німецькі жінки могли мати зайву вагу, бути неохайними, непривабливими або навпаки бути дуже худорлявими, тому було виділено та проаналізовано 24 метафоричні позначення зовнішності з негативної точки зору, 22 %, напр.: *die Knödelfee* ‘пампушка’, *die Schlampe* ‘нечепура’, *das Schrapnell* ‘неприваблива літня жінка’, *die Sumpfnase* ‘потворна, негарна жінка, потвора’, *die Tonne* ‘товстуха’, *die Dampfwalze* ‘дуже товста

жінка'. Жінка також може мати негативні якості в характері, наприклад, сварливість, злість, буркотливість, стервозність, скандальність. Ці риси характеру були виявлені у 37 метафоричних одиницях, 34 % напр.: *die Ehedrache* 'сварлива жінка', *die Brummerin* 'буркотуха', *das Hauskreuz* 'фурія, сварлива жінка', *die Natter* 'змія, гадюка підколодна', *die Zankteufel* 'сварлива бабка, скандалістка', *die Ziege* 'карга'. У суспільстві німецька жінка також має певні негативні образи та статуси. Це положення показують 7 ЛО, 6,4 % напр.: *die Nutte* 'молода повія (видра)', *die Rabenmutter* 'мати, яка не піклується про своїх дітей', *die Sirene* 'спокусниця, звабниця', див.Додаток 1.

Отже, в образі української та німецької жінки привабливість, природність, вродливість, доброта, працьовитість є спільними рисами, адже кожна жінка – це уособлення краси та жіночності. Німецькі, як і українські жінки звикли до праці, трудяться, не покладаючи рук та ставляться до оточуючих з добротою та повагою. Більша кількість лексем з позитивною оцінкою було виявлено на позначення образу української жінки, адже українська жінка, навпаки, традиційно є берегинею та гарною матір'ю. Для неї материнство та злагода в родині є найголовнішими цілями в житті. Негативні якості характеру становлять і меншу частину. В зовнішності українські жінки є старими, хворобливими та страшними. Розглядаючи характер, вони неспокійні, непосидючі, сварливі, хитрі та горді, а в суспільстві є вдовами, засмученими жінками та домосідками. Німкені більш амбіційні та незалежні. Вони звикли досягати поставлених цілей. Для них важливо в першу чергу побудувати кар'єру, а вже потім родину. Німкені за характером прагматичні, раціональні. У них переважає сухість та жорсткість. Для них незалежність та можливість робити власний вибір є головними, тому роботу та кар'єру вони ставлять вище. Німецьким жінкам також властиві негативні риси в образі. Щодо зовнішності вони можуть бути дуже товсті або дуже худорляві. В характері сварливі, чванливі, буркотливі. В суспільстві можуть мати також негативний соціальний статус. На жаль, через це можуть скластися певні негативні стереотипи про

німецьку жінку, тому переважають більше негативних лексем щодо образу німецької жінки та менше негативних лексем образу української жінки.

2.2 Оцінна характеристика метафор на позначення образу жінки

Концепт ЖІНКА є культурним та гендерним концептом, у якому образ, поняття, оцінка є головними, тому метафора – це один із засобів образного втілення культурного концепту. Концепт ЖІНКА має свою культурологічну основу моральності, морально-етичних цінностей, традицій, норм поведінки, що склалися в суспільстві. Образ жінки та її модель зумовлене історичними і соціокультурними чинниками. Культурологічний концепт «жінка» – це певна система, що складається з декількох шарів та формувалася на протязі століть.

Метафори, що позначають образ жінки у гендерній лінгвістиці можна розділити на семантичні підгрупи з позитивним, негативним значеннями, що характеризують образ жінки, її зовнішність, характер, ставлення до сім'ї та дітей, тощо на матеріалі двох мов. До одиниць з позитивним значенням належать ті, які характеризують образ жінки, її характер, зовнішність, образ, роль в сім'ї з позитивної точки зору, вони є емоційно – емотивними словами, значення яких полягає у високо моральних якостей та схвалень. В українській та німецькій лінгвокультурах таку характеристику мають метафоричні лексеми, що виражені певними тематичними групами, наприклад, тваринним та міфологічним світом, предметами побуту, роллю в суспільстві.

1. Одиниці з позитивним значенням. В німецькій мові кількість метафоричних позначень образу жінки з позитивним значенням становить 114 одиниць, 60 %, напр.: *die Susanna* 'скромна, порядна дівчина', *die Biene* 'працьовита дівчина', *die Torte* 'приваблива жінка', *der Maikäfer* 'гарна дівчина'. Такі метафоричні одиниці показують, що у гендерній лінгвістиці образ жінки часто асоціюється з порядною, працьовитою дівчиною, яка є привабливою, гарною, юною та життєрадісною жінкою. В українській мові одиниці з позитивним значенням представлені 34 прикладами, 33 %, напр.: *ангел* 'жінка, що втілює красу, доброту, ніжність', *бджілка* 'дуже працьовита

жінка', *весна* 'жінка, що несе в собі щось нове: надію, радість, бажання', *кішка* 'любляча, віддана жінка'. В українській культурі жінка – це втілення ніжності, радості, натхнення, жінки надзвичайної вроди, коханої, люблячої дівчини.

2. Одиниці з негативним значенням. До метафоричних одиниць з негативним значенням належать ті ЛО, які характеризують образ жінки, її характер, зовнішність, образ, роль в сім'ї з негативної точки зору. Вони є емоційно-осудливими словами, адже це слова, значення яких не містять у собі схвалення та позитивного ставлення, вони наділені поганими рисами та враженнями. В обох мовах таку характеристику мають метафоричні лексеми, що також можна розділити у певні тематичні групи, а саме тваринні та міфологічні, у групи предметів та побуту.

Німецькі одиниці з негативним значенням представлені 75 метафорами, 40 % напр.: *das Teufelsweib* 'зла жінка', *die Ziege* 'карга', *die Henne* 'відьма', *die Xanthippe* 'сварлива баба, фурия', *die Rabenmutter* 'мати, яка не піклується про своїх дітей', *die Hausdrache* 'зла дружина, хазяйка'. Ці метафоричні одиниці показують, що у німецькій культурі жінка може бути злою, сварливою, справжньою відьмою, пліткаркою, змією, гадюкою підкольною. Щодо українських одиниць з негативним значенням, то було виділено 70 прикладів, 67 %, напр.: *бирка* 'зла жінка', *гаргара* 'сварлива жінка', *нава* 'горда, пихата жінка', *курка* 'жінка, яка спочатку щось робить, а потім думає, нерозумна, необдарована, *кобра* 'жінка, яка може ужалити, непостійна у своїх поглядах, безпечна, але може і вкусити', *римунда* 'дурна жінка', *сорока* 'пліткарка. Ці метафоричні позначення показують, що в українській культурі жінка також характеризується через негативні гендерні стереотипи, як пліткарка, балакуча, нерозумна, необдарована, дурна жінки, є уособленнями обмеженої підлої, нікчемної жінки, див. Додаток 2.

Отже, найбільшим блоком в німецькій мові є група слів з негативною конотацією, тому що людина спочатку звертає увагу на негативні якості характеру і при цьому вважає, що позитивні якості менш важливі. Такі ЛО

мають експресивний відтінок. У деяких словах кордон між позитивним і негативним значенням не завжди чітко помітний. Найбільшим блоком в українській мові є, навпаки, група слів з позитивною конотацією. Це пов'язано з тим, образ жінки асоціюється з берегинею, турботливою матір'ю, весною, богинею, перлиною. Такі ЛО мають пестливе значення, позначають красу, ніжність, лагідність, терплячість, любов та силу української жінки.

2.3 Тематичні групи метафоричних позначень образу жінки

У результаті аналізу практичного матеріалу були виділені такі тематичні групи в німецькій та українській мовах. Тваринний світ в німецькій мові представлений 31 ЛО, 28,4 %, напр.: *die Kuh* 'корова', *die Biene* 'працьовита жінка', *die Nutte* 'молода повія', *die Ziege* 'карга'. У німецькій мові група тваринного світу (зооморфізми) налічує 105 ЛО, 57,1 % напр.: *вертигузка* 'вертлява жінка', *горлиця* 'жінка, яка завжди наготові, постійно до чогось придивляється і щось вишукує, ставить перед собою мету й за будь-яких обставин досягає її', *кішка* 'ніжна, ласкава, турботлива жінка', *римунда* 'дурна жінка'. У групі рослинного світу в німецькій мові виявлено 2 ЛО, 1,8 %, напр.: *die Landpomeranze* 'проста сільська дівчина', *eine schöne Rose* 'красуня'. В українській мові ця група налічує 19 ЛО, 10,3 %, напр.: *квітка* 'вродлива жінка', *трава* 'скромна, не помітна жінка', *чайна троянда* 'велична жінка', *тигрова лілія* 'велична жінка'. Групу фізіології людини складають 4 німецькі ЛО, 3,7 %, напр.: *die Sumpfnase* 'потворна, негарна жінка', *der Löwenzahn* 'пліткарка', *der Mutterarm* 'підлюча мат', *der Dickwanst* 'товстушка', а лише в українській мові ця група налічує 2 ЛО, 1,1 %, напр.: *серце(серденько)* 'ласкаве звертання до жінки', *душа* 'доброї душі дівчина'. У групі предметів в німецькій мові переважають, 34 ЛО, 31,2 %, напр.: *die Beißzange* 'сварлива жінка', *das Ehekreuz* 'сварлива, зла жінка', *das Frauenzimmer* 'баба', *eine kesse Fassade* 'приємний зовнішній вигляд', *die Hosenanhaben* 'вправна господиня', в українській мові ця група складає 19 ЛО, 10,3 %, напр.: *цяця* 'поважна жінка', *гличик* 'жінка, яка має гарну фігуру', *финтифлюшка* 'норовлива, капризна

жінка', *вертиголовка* 'вертлява жінка', *писанка* 'яскраво вбрана, гарна дівчина'. Група 'Людина' налічує 20 ЛО, 18,3 %, напр.: *das Teufelsweib* 'зла жінка', *die Alte* 'стара (стара баба)', *die Nörgelliese* 'буркотуха, завжди чимось незадоволена', *die Barbie* 'красуня', а в українській мові – 6 ЛО, 3,3 %, напр.: *почвара* 'страшна жінка', *хижачка* 'активна жінка', *гагара* 'сварлива жінка', *почвара* 'жінка з неприємною поведінкою серед людей'. У цій тематичній групі є слова, які позначають зовсім протилежні образи і через це ця класифікація є досить спірною, але не менш цікавою; Міфологічні/казкові істоти налічують 11 ЛО, 10,1 %, напр.: *die Hexe* 'відьма', *die Henne* 'відьма', *die Xanthippe* 'сварлива баба, фурія', *das Aschenputtel* 'попелюшка'; в українській мові ця група становить 19 ЛО, тобто, 10,3 %, напр.: *ангел* 'жінка, що втілює красу', *богиня* 'красива, гарно вбрана', *мадонна* 'жінка, яка демонструє досконалу поведінку в соціумі', *венера* 'кохана жінка чоловіком'; Група 'Їжа' має 4 ЛО в німецькій мові, тобто 3,7 %: *der Krapfen* 'пампушка', *die Knödelfee* 'пампушка', *die Rosine* 'неприваблива жінка старшого віку (зморшкувата)', *die Torte* 'приваблива жінка', а в українській мові – 3 ЛО, 1,6 %, напр.: *карамелька* 'кохана жінка', *пампушка* 'товста, пухка жінка', *шоколадка* 'кохана жінка (пестливе звертання до жінки)'. Варто зазначити, що у німецькій мові було виявлено додаткові групи 'Діяльність людини' і 'Колір', які не представлені в українській мові. Група діяльності людини становить лише 2 ЛО, 1,8 %, напр.: *die Küchendragoner* 'сварлива баба', *das Model* 'модель' і група 'Колір', – 1 ЛО, 0,9 %: *die Schwarze* 'чорноволоса'. В українській мові, у свою чергу, були також виділені тематичні блоки, що не зустрічаються у німецькій мові, а саме: час – 7 ЛО, 3,8 %, напр.: *літо* 'тепла жінка', *погожа літня днина* 'жінка, що несе тепло', *осінь* 'мрійлива жінка', *злива* 'стихійна, нестримана у вияві своїх емоцій жінка'; та абстрактні поняття – 4 ЛО, 2,2 %, напр.: *доля*, *життя*, *щастя* 'ласкаві звертання до жінки', див. Додаток 3.

Отже, найчисленнішими групами в німецькій мові є ті, які пов'язані з предметним та тваринним світом, фізіологією та діяльністю людини. Образ

німецької жінки асоціюється з певними предметами, тому у німецькій мові група «Предмет» є найчисельнішою, тобто побут в німецькій культурі відіграє велику роль, зокрема у формуванні образу жінки. Жінка порівнюється з предметами, бо виконувала більшу половину домашніх обов'язків та вела домашнє господарство. Жінка асоціюється також з тваринним світом та образами людей, менше з міфологічними та казковими істотами, фізіологією людини, рослинним світом, діяльністю людини, кольором та релігією. В українській лінгвокультурі образ жінки також асоціюється з предметним, тваринним, а також рослинним та міфологічним / казковим світом. Тому найчисельнішими групами є «Тваринний світ», «Предмет», «Рослинний світ», «Міфологічні/казкові істоти». Найбільший вплив на формування образу жінки відіграв тваринний світ, адже осмислення світу людини в українській культурі відбувається через понятійну сферу тваринного світу та асоціацій з ними, а інші групи та сфери мають менший вплив. Тому образ жінки асоціюється з тваринним світом, предметами та рослинним світом, міфологічними/казковими істотами; менше з часовими поняттями, людиною, абстрактними поняттями, а також з їжею та фізіологією людини.

2.4 Структурні особливості метафоричних позначень образу жінки

Обрані досліджувані німецькі та українські метафоричні позначення образу жінки за структурою були розподілені на чотири групи.

1) У німецькій мові до простих належать метафор, які представлені одним простим непохідним іменником, належать 36 ЛО, 33 %, напр.: *die Kuh* 'корова', *die Biene* 'працьовита жінка', *die Nutte* 'молода повія', *die Ziege* 'карга', *die Hexe* 'відьма'. В українській мові до простих слів увійшли 117 ЛО, 63,5 %, напр.: *венера* 'кохана жінка чоловіком', *гаргара* 'сварлива жінка', *калина* 'дівчина чорнява та рум'яна', *дримба* 'худорлява жінка', *кішка* 'любляча, відання жінка'.

2) Похідні слова – це метафори, що утворюються від твірних основ шляхом суфіксації чи префіксації. В німецькій мові до цієї групи увійшли 15 ЛО, 13,8 %, що утворені суфіксальним способом, напр.: *die Alte* 'стара (стара

баба)’, *die Schwarze* ‘чорноволоса’, *die Schlampe* ‘нечепура’, *der Dampfer* ‘гарненька, приваблива дівчина’. До похідних слів в українській мові увійшли 54 ЛО, 29,3 %, що утворені суфіксальним способом, напр.: *голубка* ‘лагідна, зразкова жінка’, *карамелька* ‘кохана жінка’, *березка* ‘струнка, гарна дівчина’; *кізочка* ‘молода, приваблива дівчина (пестлива номінація дівчини)’;

3) Складні слова – це слова, що утворились за рахунок з’єднання двох або більше основ. В якості першого елемента в цій підгрупі можуть бути основи іменників, прикметників та дієслів. У проведеному нами дослідженні було виділено 47 німецьких ЛО, 43, %, напр.: *der Backfisch* ‘гримза’, *der Küchendragoner* ‘сварлива баба’, *das Klappergestell* ‘висока та худа жінка’, Українських одиниць було виявлено лише 3 ЛО, 1,6 %, напр.: *вертиголовка* ‘вертлява жінка’, *вертигузка* ‘вертлява жінка’, *всесвіт* ‘жінка, яка досягає всього в житті, все ‘пробиває’ на своєму шляху, є головою всьому’.

4) Залишкова група включає словосполучення,. Їх налічується близько 11 одиниць в німецькій мові, 10,1 %, напр.: *eine falsche Katze* ‘обманщиця, ошуканка, дурисвітка’, *die alte Häsin* ‘досвідчена жінка’, *eine böse Sieben* ‘зла баба, справжня відьма’. В українській мові до цієї групи входять 10 метафоричних позначень, 5,4 %, напр.: *біблійна голубка* ‘жінка є уособленням доброти, мирної любові, миру, саме вона має бути тим, хто принесе благу звістку про початок нової ери без воєн і безглуздох смертей’, *вереснева айстра* ‘молода, приваблива жінка’, *горда орлиця* ‘сильна, горда емансипована жінка’, *папороті цвіт* ‘чародійна, вродлива дівчина’, див. Додаток 4.

Основну та найбільшу групу в порівнюваних мовах становлять прості слова, кількість одиниць в залишковій групі майже однакова. Різниця просліджується лише у групі похідних та складних слів – в українській мові превалюють похідні іменники, а в німецькій – складні, що можна пояснити словотвірними тенденціями в цих мовах: провідним способом словотвору в німецькій мові є словоскладання, а в українській – слововивід.

Висновки до розділу 2

Отже, в образі української та німецької жінки привабливість, природність, вродливість, доброта, працьовитість є спільними рисами. Більша кількість лексем з позитивною оцінкою було визначено на позначення образу української жінки, а негативні якості характеру становлять меншу частину. В зовнішності українські жінки є старими, хворобливими та страшними. Німецьким жінкам також властиві негативні риси в образі жінки. Про німецьку жінку склалися певні негативні стереотипи, тому переважають більше негативних лексем щодо образу німецької жінки та менше негативних лексем образу української жінки. Найбільшим блоком в німецькій мові є група слів з негативною конотацією, тому що людина спочатку звертає увагу на негативні якості характеру і позитивні якості менш важливі, що мають експресивний відтінок. Найбільшим блоком в українській мові є група слів з позитивною конотацією, які мають пестливе значення. Найчисленнішими групами в німецькій мові є ті, які пов'язані з предметним та тваринним світом, фізіологією та діяльністю людини. Група «Предмет» є найчисельнішою, адже побут в німецькій культурі відіграє велику роль у формуванні образу жінки. В українській лінгвокультурі образ жінки також асоціюється з предметним, тваринним, а також рослинним та міфологічним / казковим світом і найчисельнішими групами є «Тваринний світ», «Предмет», «Рослинний світ», «Міфологічні/казкові істоти». Загалом образ жінки асоціюється з тваринним світом, предметами та рослинним світом, міфологічними/казковими істотами; менше з часовими поняттями, людиною, абстрактними поняттями, а також з їжею та фізіологією людини. Основну та найбільшу групу в порівнюваних мовах становлять прості слова, кількість одиниць в залишковій групі майже однакова. Різниця є лише у групі похідних та складних слів. В українській мові переважають похідні іменники, а в німецькій – складні, провідним способом словотвору в німецькій мові є словоскладання, а в українській – слововивід.

РОЗДІЛ 3

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

3.1 Стереотипізація образу жінки фразеологічними одиницями

Для подальшого дослідження образу жінки було досліджено та проаналізовано 82 німецькі фразеологічні одиниці (далі – ФО) та 165 на позначення образу жінки у сучасній українській мові. Вони характеризують образ жінки, її зовнішність, характер, ставлення до сім'ї та дітей, її роль в сім'ї.

В українській мові природня краса українок представлена 56 ФО, 34 %, напр.: *гарна дівка, як маківка* ‘гарна дівчина’, *гарна мов цариця* ‘одягнена зі смаком жінка’, *гарна, наче рожка* ‘гарна жінка’, *гарна хоч з лиця води напиться* ‘дуже красива, прекрасна жінка’. Характер українських жінок також є сильною стороною. Доброта, душевність – це є втілення ніжності, скромності, порядності, щирості, чесності та невибагливості. Позитивні думки та надії на краще допомагають українкам залишатися сильними усього життя. В українській мові характер жінки позначений 13 ФО, 7,9 %, напр.: *козир-дівка* ‘весела, балакуча, дуже рухлива і працьовита жінка’, *роботяца як бджілка* ‘дуже працьовита жінка’, *серпанковий світанок* ‘ніжна жінка’, *тиха, як вода в криниці* ‘тиха, спокійна жінка’. Традиційно жінка – це берегиня сімейного затишку та вогнища. Вона є уособленням життя, родючості та добробуту. Образ жінки-матері – це частина української літератури, історії та культури нашого народу. Було виявлено 9 ФО, що представляють її як дружину, господиню, матір та її ролі в сім'ї, суспільстві, 5,4 %, напр.: *добра жінка дім збереже* ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, *добру жінку взяв-горя не зазнав* ‘жінка-дружина, кохана жінка, яка створює сімейний затишок’, *нема вірнішого приятеля, ніж добра жінка* ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, *ніхто так не догляне, як вірна дружина* ‘жінка-дружина, кохана жінка, яка створює сімейний затишок’. Також варто проаналізувати образ жінки у фразеології і з негативної точки зору. У зовнішності з точки зору фразеології українська жінка може бути

невродливою, страшною, огрядною, товстою, неохайною та потворною. Ці риси представлені 17 ФО, 9,2 %, напр.: *баба як кошара* ‘невродлива, огрядна, товста жінка’, *вродлива як сова* ‘негарна жінка’, *нікчемна як безрого корова* ‘невродлива жінка’, *красива як свиня в коралах* ‘неохайна, непривабливо одягнута жінка’. За характером жінки можуть бути злі, недобрі, чванливі, балакучі, сварливі та деспотичні. Ця характеристика представлена 40 ФО, 24, 2 %, напр.: *величається, як сучка в човні* ‘чванлива жінка’, *добра як з курки молоко, а з верби петрушка* ‘недобра, зла та підступна жінка’, *жінка хиба те утає, чого не знає* ‘балакуча, сварлива та язиката жінка’, *скаче, як корова на вербу* ‘незграбна жінка’. Соціальний статус та роль в сім’ї представляю жінку як мачуху, вдову, самотню жінку. Такий соціальний статус представлений 10 ФО, 6 % , напр.: *чеше як мачуха* ‘зла, лицемірна та егоїстична жінка (образ-концепт «мачухи»)’, *як солом’яна вдова* ‘жінка, що залишилась без чоловіка або не живе з ним’, *самотня як зозуля* ‘самотня жінка’. Так у німецькій мові краса та привабливість німецьких жінок характеризується 18 ФО, 22 %, напр.: *schlank wie eine Gerte* ‘струнка, наче лозина’, *die Frau ist schöner als Sonne und Sterne* ‘жінка гарніше сонця і зірок’, *die Frau wurde mit Zähnen wie Elfenbein, einer Haut wie Schnee, Lippen wie Rosen und Augen wie Sterne dargestellt* ‘у жінок зуби наче слонова кістка, шкіра, як сніг, губи наче троянди і очі, як зірки’, *ein Mädchen sieht aus wie eine Pfingstrose* ‘дівчина виглядає наче піон’. За характером німкені гостинні, люб’язні, цілеспрямовані, працьовиті, добрі, не байдужі до чужих проблем та болю, проявляють співчуття. Вони цінують свій час, тому є пунктуальними та практичними. У німецькій мові характер жінки з позитивного боку представлений 17 ФО, тобто 20,7 %, напр.: *das Auge der Frau halt die Stube rein* ‘око жінки тримає кімнату в чистоті’, *das Mutterherz ist immer weich* ‘материнське серце завжди м’яжке/ніжне’, *eine Frau seinoch so klein, emsig \ fleißig wie eine Biene (arbeiten)* ‘старанно працювати як бджілка’. Німецька жінка – це любляча та віддана матір, яка дуже любить своїх дітей і намагається зробити все і надати найкраще заради їх щастя, але вже після досягнення

повноліття дає можливість зробити власний вибір та свободу. 12 ФО виявлено на позначення жінки як дружини, господині і її ролі в сім'ї, 14, 6 %, напр.: *der Mann ist das Haupt, die Frau sein Hut* 'чоловік - голова, жінка – його капелюх', *die Frau ist des Mannes Visitenkarte* 'жінка – це візитна картка чоловіка', *die Frau tut es dem Manne gleich* 'жінка робить те саме, що і чоловік', *schöne Weiber machen schöne Sitten* 'красиві жінки роблять гарні звичаї/закони'. У фразеології німецька жінка також має негативні риси в образі. У зовнішності вони можуть виглядати негарно та неохайно. Ці характеристики представлені 5 ФО, 6 %, напр.: *Frauen haben langes Haar und kurzen Sinn* 'жінки мають довге волосся та короткий розум', *alte Weiber und Frosche quacken viel* 'старі жінки та жаби багато квакають', *Weiberschönheit, das Echo im Wald und Regenbogen vergehen bald* 'жіноча краса, ехо в лісі і веселка скоро минають'. За характером німецькі жінки злі, агресивні, хитрі та язикаті. 22 ФО на позначення характеру, 27 %, напр.: *Frauen sind in ihrem Zorn wie Wespen* 'жінки в гніві – як оси', *es ist schlimmer, ein Weib zu reizen als einen bissigen Hund* 'розсердити жінку гірше, ніж злу собаку', *viel Frauen, viel Worte* 'багато жінок-багато слів'. Щодо ролі в сім'ї жінка може бути сварливою та навіть невірною. Ця негативна характеристика представлена 12 ФО, 8,5 %, напр.: *ein Weib zu reizen als einen bissigen Hund* 'розсердити жінку гірше, ніж злу собаку', *einer Witwe Andacht währt nicht länger, als bis sie einer aufnestelt* 'вдова буде вірною до того моменту, поки її не заберуть', *wer eine Frau hat, hat Streit* 'у кого жінка – у того сварки', див. Додаток 5.

3.2 Фразеологічні одиниці на позначення стереотипізованого образу жінки

Фразеологічні позначення зовнішності, характеру та ролі в сім'ї жінки з негативною оцінкою в німецькій мові переважають над ФО з позитивною оцінкою. У свою чергу українські ФО на позначення зовнішності, характеру, її ролі в сім'ї та в суспільстві з позитивною оцінкою переважають над негативними, адже традиційний образ української жінки – це берегиня,

любляча матір та дружина та жінка. Вона є втіленням ніжності, сердечності та теплоти. Але для них також характерні і негативні риси, наприклад, злість, балакучість, сварливість. Вони можуть бути навіть страшними, негарними та неохайними. За соціальним статусом – це самотні жінки, вдови. У свою чергу німецькі жінки є кар'єристками, у них робота на першому місці. Вони заробляють рівну кількість грошей, як і у чоловіків. Німкені готові до сім'ї лише після досягнення запланованих цілей та здійснення мрій. Німкені за характером прагматичні, раціональні. Робота та кар'єра для них знаходяться на вищій сходинці п'єдесталу. Для них також характерні і негативні якості, як і у зовнішності (повнота, або надмірна худорлявість, неохайність), так і в характері (стервозність, злість, сварливість) та в соціальному статусі. На жаль, через це з'являються деякі негативні стереотипи про німецьку жінку, тому переважають більше негативних фразеологічних одиниць щодо образу німецької жінки та менше негативних фразеологічних одиниць образу української жінки.

Обрані фразеологізми, що позначають образ жінки, можна розділити на семантичні підгрупи з позитивним, негативним значенням таким чином:

1) 46 ФО з позитивним значенням у німецькій мові, 56 %, напр.: *die Frau ist schöner als Sonne und Sterne* 'жінка гарніше сонця і зірок', *die Frau mehr strahlt als der Mond* 'жінка сяє яскравіше, ніж місяць' *eine kluge Frau macht den Mann vernunftig* 'мудра жінка робить чоловіка розумним', *blond wie ein Engel, hold wie ein Bengel* 'білявка, як ангел, мила як дитина'. Ці одиниці показують, що жінка є прекрасним створінням, виглядає наче квітка, богиня, ангел, таку жінку чоловік цінує за її красу, працелюбність, старанність, доброту. У свою чергу було досліджено те, що 87 українських одиниць складають більшу групу з позитивним значенням. Ця група становить 62 %, напр.: *гарна дівка, як маківка* 'гарна дівчина', *солодка грушечка* 'здорова дівчина', *як цвітуча вишня* 'красива вродлива дівчина', *яра як бджілка* 'гарна, працююча жінка', Українська дівчина вирізнялася своєю красою, індивідуальністю, вродою, її

порівнювали з калиною, грушечкою, цвітучою вишнею, відрізнялася працьовитістю як бджілка, стала вірною супругою і кращим другом.

2) 36 ФО у німецькій мові з негативним значенням, вони складають більшу групу ніж в українській мові, 44 %, напр.: *Beileibe trau keinem Weibe, obgleich sie tot ist* 'в будь-якому випадку не довіряйте жінці, навіть якщо вона мертва', *kein Mann ohne Wolfszahn, kein Ross ohne Tücke, kein Weib ohne Teufel* 'нема чоловіка без вовчого зуба(пилки), коня без підступності і жінки без чорта', *eine Frau weiß ein bisschen mehr als der Satan* 'жінка знає трохи більше, ніж диявол'. Фразеологізми з негативною конотацією показують, що німецька жінка вирізнялася підступністю, підлістю, балакучістю, їй важко було довіряти та вірити. В українській мові 78 одиниць становлять групу з негативним значенням, 38 %, напр.: *баба як ніч* 'невродлива, огрядна, товста жінка', *гарна як корова в Петрівку* 'невродлива жінка', *величається, мов сучка у човні* 'чванлива жінка', *говори до неї, а у неї маковеї*, *коза в сарафані* 'неохайна, непривабливо одягнута жінка', Тому можна зробити висновок, що українська жінка може бути пихатою, чванливою, нерозумною, збудженою, знервованою, лицемірною, егоїстичною, домосідкою і дуже лінивою, див. Додаток 6.

У німецькій мові переважають ФО позитивною конотацією, тому що саме фразеологія зберігає в собі народну мудрість, історію, світогляд людей, традиції, звичаї. Фразеологічні одиниці – це ефективні та одні із найкращих засобів вираження світосприйняття народу. В німецькій культурі жінка – це уособлення, краси, чистоти, правильного порядку. Формування уявлень з позитивним відтінком про зовнішність та характер жінки відбувається під впливом реалій навколишнього світу, характерних для території та культури. Саме ці фразеологічні одиниці вживаються з певним експресивним відтінком. Меншою групою є фразеологічні одиниці з негативним значенням. Найбільшим блоком в українській мові є група слів з позитивною конотацією, тому що традиційно образ української жінки порівнюється з берегинею, дбайливою матір'ю, квіткою, світанком, весною, богинею. Ці фразеологічні одиниці

позначають красу, привабливість, доброту, ніжність, турботливість, терплячість, любов, силу, мужність української жінки. Найменшою групою є блок слів з негативним характером.

3.3 Тематичні групи ФО на позначення жінки

Для повного дослідження гендерних стереотипів було виділено тематичні групи обраних ФО. Були виділені такі тематичні блоки в німецькій мові. Група абстрактних понять налічує 10 одиниць, 12,2 %, напр.: *Hässlichkeit ist der Beschützer der Frauen* ‘потворність – це захисник жінок’, *Weiberlist geht über alle List* ‘жіночі хитрості перевершують усі хитрощі’, *Wer eine Frau hat, hat Streit* ‘у кого жінка – у того сварки’, *Frauen sind schwer zu durchschauen* ‘жінок важко бачити наскрізь’, в українській мові – 1 ФО, 0,6 %: *гарна, як зіронька* ‘вродлива, прекрасна дівчина’. Група тваринного світу (зооморфізми), складає 6 ФО, 7,3 %, напр.: *emsig / fleißig wie eine Biene (arbeiten)* ‘старанно працювати як бджілка’, *Es ist schlimmer, ein Weib zu reizen als einen bissigen Hund* ‘розсердити жінку гірше, ніж злу собаку’, *Frauen sind in ihrem Zorn wie Wespen* ‘жінки в гніві – як оси’, *Frauen und Elefanten vergessen niemals* ‘жінки і слони ніколи не забувають’, у німецькій мові ця група має 54 ФО, 32,7 %, напр.: *verttitъся, як сучка на костриці* ‘метушлива, жвава жінка (зневажливе звертання)’, *в’ється, як сучка в сливках* ‘чванлива жінка’, *вродлива, як сова* ‘негарна жінка’, *гарна як лебідка* ‘гарна, вродлива жінка’; Наступна група ‘Рослинний світ’ складає 6 ФО у німецькій мові, 7,3 %, напр.: *ein Mädchen sieht aus wie eine Pfingstrose* ‘дівчина виглядає наче піон’, *Frauen sind wie Kastanin: aussen schon und innen schlecht* ‘жінки, як каштани, ззовні виглядають гарно і внутрішньо погано’, *schlank wie eine Gerte* ‘струнка, наче лозина’, *schlank wie eine Tanne* ‘струнка, наче ялинка’, в українській мові ця група налічує 28 ФО, 17 %, напр.: *гарна, як квітка перша навесні* ‘красива жінка’, *дівчина, як смерека* ‘велична жінка’, *вереснева айстра* ‘молода, приваблива жінка’, *калина* ‘струнка, міцна, зажурена дівчина’, у групі ‘Предмет’ переважають 16 ФО, 19,5 %, напр.: *die Frau ist des Mannes Visitenkarte* ‘жінка – це візитна картка

чоловіка', *ein Mann – ein Wort, eine Frau – ein Wörterbuch* 'чоловік каже одне слово, жінка – цілий словник', *schlank wie ein Pfeilenstiel* 'струнка, наче стріла', *die Frau ist zu Hause am schönsten* 'жінка у своєму домі найкрасивіша'. В українській мові ця група має 26 ФО, 15,7 %, напр.: *баба, як гармата* 'сильна, здорова жінка', *баба як кошара* 'невродлива, огрядна, товста жінка', *баба як піч* 'невродлива, огрядна, товста жінка', *баба як фаса* 'невродлива, огрядна, товста жінка'. Група 'Міфологічні/казкові істоти' налічує 6 ФО, 7,3 %, напр.: *Alles nimmt der Teufel, nur ein boeses Weib nicht* 'все бере чорт, лише злу бабу не бере', *eine Venus ist schön, sollte sie auch in Lumpen gehn* 'Венера прекрасна, то може і в лахміттях ходити', *Wo Eva gemalt steht, da ist die Schlange nicht weit* 'там, де намальована Єва – змія недалеко', в українській мові вона ж складає 12 ФО, 7,2 %, напр.: *гарна мов цариця* 'жінка, що втілює красу', *гожа як панна* 'одягнена зі смаком жінка', *кара вавилонська* 'жінка легкої поведінки', *колотопська відьма* 'балакуча, сварлива та язиката жінка'; Наступна група – це Абстрактні поняття, що налічує 10 ФО, 12,2 %, напр.: *Hässlichkeit ist der Beschützer der Frauen* 'потворність – це захисник жінок', *Weiberlist geht über alle List* 'жіночі хитрості перевершують усі хитрощі', *Wer eine Frau hat, hat Streit* 'у кого жінка – у того сварки', *Frauen sind schwer zu durchschauern* 'жінок важко бачити наскрізь', в українській лише – 1 ФО, 0,6 %: *гарна, як зіронька* 'вродлива, прекрасна дівчина'. Група 'Їжа' має лише 1 ФО, 1,2 % в німецькій мові: *Frauenfleisch ist leichter zu bekommen denn Kalbfleisch* 'жіноче м'ясо легше отримати, ніж телятину', в українській мові – 3 ФО, 1,8 %, напр.: *дівчина, як сметана, біла* 'біле, не засмагле обличчя у жінки', *чорнобрива як сметана* 'невродлива, огрядна, товста жінка', *як молоком умита* 'біле, не засмагле обличчя у жінки'. В німецькій мові одиниці складають такі групи, які не мають відповідних груп в українській мові. Група 'Їжа' має лише 1 ФО, 1,2 %, в німецькій мові: *Frauenfleisch ist leichter zu bekommen denn Kalbfleisch* 'жіноче м'ясо легше отримати, ніж телятину', в українській мові – 3 ФО, 1,8 %, напр.: *дівчина, як сметана, біла* 'біле, не засмагле обличчя у жінки', *чорнобрива як*

сметана ‘невродлива, огрядна, товста жінка’, як молоком умита ‘біле, не засмагле обличчя у жінки’; Фізіологія людини або тварини складає 16 ФО, 19,5 %, напр.: *das Auge der Frau halt die Stube rein* ‘потворна, негарна жінка’, *Frauen haben langes Haar und kurzen Sinn* ‘жінки мають довге волосся та короткий розум’, *Weib ohne Mann, Leib ohne Haupt* ‘жінка без чоловіка, як тіло без голови’; Група ‘Людина’ – 15 ФО, 18,4 %, напр.: *Mädchen sagen nein und tun es doch* ‘дівчата говорять ‘ні’ але все одно роблять це’, *Männer reden – Frauen schweigen* ‘чоловіки говорять, а жінки мовчать’, *Nimm ein Weib um das, was sie hat, einen Freund um das, was er tut, und eine Ware um das, was sie gilt* ‘візьми жінку за те, що вона має, друга – за те, що він робить і товар за його ціну’. Явища природи/небесні тіла, 4 ФО, 4,9 %, напр.: *die Frau ist schöner als Sonne und Sterne* ‘жінка гарніше сонця і зірок’, *die Frau mehr strahlt als der Mond* ‘жінка сяє яскравіше, ніж місяць’. Група часового простору налічує 2 ФО, 2,4 %, напр.: *die längsten fünf Jahre im Leben einer Frau sind die zwischen 29 und 30* ‘найдовші 5 років жінки – між 29 і 30 роками’, *hübsche Frauen altern nicht, denn sie können nur bis dreißig zählen* ‘гарні жінки не старіють, тому що можуть рахувати лише до 30’. В українській мові, у свою чергу, були виділені наступні тематичні блоки, які не мають відповідних блоків у німецькій. У групі ‘Сімейний стан’ – 13 ФО, 7,9 %, напр.: *дім держиться не на землі, а на добрій жінці* ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, *добра жінка дім збереже* ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, *нема кращого друга, як вірна супруга* ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, *чеше як мачуха* ‘зла, лицемірна та егоїстична жінка (образ – концепт «мачухи»)). Група ‘Природа’ складає 7 ФО, 4,2 %, напр.: *молодиця як тихеє літо* ‘тиха, лагідна дівчина’, *погожа літня днина* ‘спокійна, вірна, господарна дівчина’, *серпанковий світанок* ‘ніжна дівчина’, *як неба прихилила до нього* ‘тиха, лагідна дівчина’ У Природній стихії є 10 ФО, 6 %, напр.: *гарна хоч з лиця води напитися* ‘дуже красива, прекрасна жінка’, *гарна як умите сонечко* ‘вродлива, яскрава дівчина’, *грим-баба* ‘бойова, активна жінка’, *молодиця як грим* ‘міцна, здорова жінка’; Група ‘Розумові здібності’ складає 5

ЛО, 3,3 %, напр.: *добра кума та розуму немає* ‘нерозумна жінка чи обмежена інтелектуально’, *і вродилась, і виросла, а розуму не винесла* ‘нерозумна жінка чи обмежена інтелектуально’, *краса до вінця, а розум до кінця* ‘нерозумна жінка чи обмежена інтелектуально’, *у жінки волосся довге, а розум короткий* ‘нерозумна жінка чи обмежена інтелектуально’. Екзистенціальні поняття налічують 4 ФО, 2,4 % напр.: *дівчина, як своя душа* ‘кохана дівчина’, *жінка хиба те утає, чого не знає* ‘балакуча, сварлива та язиката жінка’, *любов матірня і на віддалі гріє* ‘берегиня домашнього вогнища та матір, що має незбагненну силу материнських почуттів’, *оприскувата мов іскра* ‘недобра, зла, підступна жінка’. У групі фізіології людини нараховуються 2 ФО, 1,2 % напр.: *жіночий язик гостріший від меча* ‘жінка, яка багатослівна та добре виражає свої думки’, *хирява баба – як гирява макітра* ‘хвороблива, слабка жінка’, див. Додаток 7.

Отже, найчисельнішими групами в німецькій мові є «Предмет та «Фізіологія людини та тварини». У німецькій мові група «Предмет» є найчисельнішою, адже побут в німецькій культурі відіграє велику роль, а особливо у формуванні образу жінки. Жінка порівнюється з предметами, бо виконувала більшу половину домашніх обов’язків, вела домашнє господарство й заробляла гроші. Образ жінки асоціюється з певними предметами, фізіологією людини та тварини, людиною, менше з абстрактними поняттями, міфологічними та казковими істотами, рослинним та тваринним світом, з явищами природи або небесними тілами, ще менше з часовим простором та їжею. Ці всі групи позначають збірне поняття для позначення образу жінки. Найбільшою групою в українській мові є «Тваринний світ», тому що порівняння жінки в українській культурі відбувається через асоціації зі сферою тваринного світу. Тваринний світ відіграє роль універсального засобу, що становить характерний образ жінки. Далі жінка асоціюється з предметами, рослинним світом, міфологічними та казковими істотами, часовими поняттями, людиною. Отже, найбільший вплив на формування образу жінки відіграв тваринний світ, а інші групи та сфери мають значно менший вплив.

Узагальнюючи, образ жінки в українській та німецькій мовах асоціюється з тваринним світом, предметами та рослинним світом, фізіологією людини та тварини, абстрактними поняттями, міфологічними/казковими істотами; менше з часовим простором, явищами природи або небесними тілами, абстрактними поняттями, а також з їжею та розумовими здібностями, які є збірними поняттями в позначенні образу жінки.

Висновки до розділу 3

У німецькій мові переважають фразеологічні одиниці позитивною конотацією. Вони є найкращими засобами вираження світосприйняття народу і вживаються з певним експресивним відтінком. Меншою групою є фразеологічні одиниці з негативним значенням. Найбільшим блоком в українській мові є група слів з позитивною конотацією, адже вони позначають красу, привабливість, доброту, ніжність української жінки. Найменшою групою є блок слів з негативним характером. Найчисельнішими групами в німецькій мові є «Предмет та «Фізіологія людини та тварини». Образ жінки асоціюється з певними предметами, фізіологією людини та тварини, людиною, менше з абстрактними поняттями, міфологічними та казковими істотами, рослинним та тваринним світом, з явищами природи або небесними тілами, ще менше з часовим простором та їжею. Найбільшою групою в українській мові є «Тваринний світ», адже тваринний світ відіграє становить характерний образ жінки. Далі жінка асоціюється з предметами, рослинним світом, міфологічними та казковими істотами, часовими поняттями, людиною. Отже, найбільший вплив на формування образу жінки відіграв тваринний світ, а інші групи та сфери мають значно менший вплив.

ВИСНОВКИ

Отже, гендерна лінгвістика – це напрям лінгвістики, що вивчає мовні явища, взаємозв'язок мови як системи, мовної картини світу людини та її статі й гендера. Гендерні стереотипи та гендерні аспекти є складовою гендерної лінгвістики, адже гендерний аспект та гендерний стереотип пов'язаний з природною статтю людини та її соціальним середовищем, характеризує її як особистість та протягом усього життя вони впливають на її усвідомлення своєї ідентичності. Гендер має фундаментальний характер, адже визначає психологічні, соціальні та культурні відмінності між чоловіками та жінками. Гендерні стереотипи є моделями усталеного змісту, асоціюються з певним явищем у людській свідомості і закріплюється в мові. У дослідженні було використано 109 метафоричних одиниць на позначення образу жінки в німецькій мові та 184 в українській мові, та також було використано 82 німецьких фразеологічних одиниць та 165 українських фразеологічних одиниць, на позначення образу жінки. Вибрані одиниці були поділені на 2 групи: метафоричні та фразеологічні позначення з позитивним та негативним значеннями. Вони були поділені на зовнішність, характер та роль в сім'ї. Фразеологічні та метафоричні одиниці мають також позитивну та негативну конотацію. В ході дослідження було визначено тематичні групи метафоричних та фразеологічних одиниць. Образ жінки в українській та німецькій мовах асоціюється з тваринним світом, предметами та рослинним світом, фізіологією людини та тварини, абстрактними поняттями, міфологічними/казковими істотами. Метафоричні позначення образу жінки в німецькій та в українській культурах за структурно-морфологічним принципом були розподілені на чотири групи: прості слова, що утворені суфіксальним способом, складні слова за рахунок з'єднання двох або більше слів та залишкова група, а саме слова, що не відносяться ні до жодної з інших груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев Н.И. Особенности метафоры в немецком политическом дискурсе / Н.И. Андреев // Вестник Московского университета. Серия 22. – М.: 2011. – № 3. – 70-82с.
2. Безбах К.І. Метафоричні позначення образу жінки та гендерні стереотипи у німецькій та українській лінгвокультурах. – ДонНУ, 2020 — 87 с.
3. Блэк М. Метафора / М. Блэк // Теория метафоры: Сборник. – М.: Прогресс, 1990. — 153–172с.
4. Бредихина Л.М, К. Дипуэлл. Гендерная теория и искусство. / Л. М. Бредихина, К. Дипуэлл. – М.: Росспэн, 2005. – 592 с.
5. Бюлер К. Языковая метафора / К. Бюлер // Теория языка. Репрезентативная функция языка. – М.: Прогресс, 2000. – 315–323с.
6. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 776 с.
7. Вежбицкая А. Сравнение – градация – метафора /А. Вежбицкая // Теория метафоры: Сборник. – М.: Прогресс, 1990. — С. 133–152.
8. Горностай П. П. Основи теорії тендеру : [навч. посібник] / П. П. Горностай. – К. : “К.І.С.”, 2004. – 236-238 с.
9. Горошко Е. И. Языковое сознание : гендерная парадигма / Е. И. Горошко. – Харьков : ИЯ РАН – Издательский Дом "ИНЖЭК", 2003. – 440 с.)
10. Дэвидсон Д. Что означают метафоры / Д. Дэвидсон // Теория метафоры: Сборник. – М.: Прогресс, 1990. – С. 172-193.
11. Жоль К.К. Мысль, слово, метафора. Проблемы семантики в философском освещении / К.К. Жоль. – К.: Наукова думка, 1984. – 302 с.
12. Завгородня Л.В. Природа стереотипу та стереотипні інновації у публіцистиці // Семантика мови і тексту. Зб. статей УІ Міжнародної конференції. –Івано-Франківськ, 2000. С. 197-201.

13. Кирилина А.В. Гендер : лингвистические аспекты : монография. М. : Изд-во «Институт социологии РАН», 1999.155-157 с.
14. Кирилина А.В. Развитие гендерных исследований в лингвистике [Текст] / А. В. Кирилина // Филологические науки. – 1998. – № 2. – С. 51-56
15. Кіс Т.Є. Формування метафоричної парадигми у процесі еволюції базової метафори. Мовознавство. 2000. № 4—5. С. 52—60
16. Кон И. С. Социология личности / И. С. Кон. – Москва : Политиздат, 1967. – 383 с
17. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Джордж Лакофф, Марк Джонсон // Теория метафоры: Сб.: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. — М.: Прогресс, 1990. — С.387-415
18. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англомовному дискурсі/ А.П Мартинюк. – Харків: Константа, 2004. –290- 292 с.
19. Мельник, Т. М. (2004). Гендер як наука та навчальна дисципліна. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник (с. 10 – 29). Київ: «К.І.С.».
20. Миронова Н. Гендер у лінгвістиці. Чоловіча і жіноча мова / Н. Миронова // Актуальні проблеми слов'янської філології : [міжвуз. зб. наук. ст. / редкол.: В. О. Соболев та ін.]. – К. : Знання України, 2004. – Вип. 9: Лінгвістика і літературознавство. – 2004. – 27 с.
21. Сукаленко Т. М. Метафоричне вираження концепту ЖІНКА в українській мові. - Київ : Дмитро Бураго , 2010 . - 240 с.
22. Тараненко О. О. Місце метафори в словотворчих процесах / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 1986. – № 3. – С.11 – 16.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел; (уклад. і голов. ред.). — К.: Перун, 2005. — 1728 с.
2. Юрченко О.С. Словник стійких народних порівнянь / Юрченко О.С., Івченко А.О. — Харків, 1993. — 172 с.
3. .Deutsch. Großes Wörterbuch. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten./ Redaktion: C. Marsen, Dr. Ehmann. Köln: Buch und Zeit Verlagsgesellschaft mbH, 1995 – 446 S.
4. Duden – Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten / Wörterbuch der deutschen Idiomatik / Hrsg. und bearb. von G. Drosdowski und W. Scholze-Stubenrecht. – Bd. 11. – Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1992. – 864 S.
5. Köpper H. PONS Wörterbuch der deutschen Umgangssprache / H. Köpper. Stuttgart: Ernst Klett, 1987. – 959 S.
6. Küpper H. Pons-Wörterbuch der deutschen Umgangssprache. – 1.Aufl., 4 Nachdr. Stuttgart: Ernst Klett Verlag für Wissen und Bildung GmbH, 1990. – 960 S.
7. Küpper H. Wörterbuch der deutschen Umgangssprache / H. Küpper. – [1. Auflage, 4. Nachdr.]. – Stuttgart: Klett, 1990. – 960 s.
8. Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik 3., überarbeitete und aktualisierte Auflage / [Hrsg. vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion: M. Wermke, K. Kunkel-Razum, W. Scholze-Stubenrecht]. – Band 11. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich : Dudenverlag, 2008. – 959 S.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК №1

Тематичні групи	Німецька мова			Українська мова		
	Кількість		Приклади	Кількість		Приклади
	абс.	%		абс.	%	
Негативні позначення характеру	37	34	<i>die Ehedrache</i> ‘сварлива жінка’, <i>die Brummerin</i> “буркотуха”	45	24	<i>вертуха</i> ‘неспокійна, непосидюча, вертлява жінка’, <i>гаргара</i> ‘сварлива жінка’
Негативні позначення зовнішності	24	22	<i>die Knödelfee</i> ‘пампушка’, <i>die Schlampe</i> “нечепура”	16	8,7	<i>бирка</i> ‘нікчемна, погана жінка’, <i>каракатиця</i> ‘незграбна, кривонога жінка’
Позитивні позначення характеру	14	12,8	<i>die Biene</i> ‘працьовита дівчина’, <i>die Krampfhenn</i> ‘активна жінка’	58	31,5	<i>риба (рибка)</i> ‘добра, спокійна, ніжна жінка’, <i>фея</i> ‘добррозичлива жінка’
Позитивні позначення зовнішності	14	12,8	<i>die Sahneschnitte</i> ‘мила, красунечка’, <i>die Fetzenkassette</i> ‘добре одягнена’	17	9,2	<i>калина</i> ‘дівчина чорнява та рум’яна’, <i>вереснева айстра</i> ‘молода, приваблива дівчина’
Негативні позначення ролі в сім’ї та соціального статусу	7	6,4	<i>die Nutte</i> ‘молода повія (видра)’, <i>die Sirene</i> ‘спокусниця, звабниця’	9	4,9	<i>верба</i> ‘уособлення засмученої жінки, вдівства’, <i>зозуля</i> ‘вдова, нещаслива жінка’
Позитивні позначення ролі в сім’ї	3	2,7	<i>die Hosenanhaben</i> ‘вправна господиня’, <i>die Perle</i> ‘(«тямуца, розумна») хатня працівниця’	25	13,6	<i>перлина</i> ‘кохана чоловіком жінка’, <i>квочка</i> ‘прекрасна, розсудлива, мудра, ніжна та турботлива мати’

Разом	109	100		184	100	
-------	-----	-----	--	-----	-----	--

ДОДАТОК №2

Характер оцінювання	Німецька мова			Українська мова		
	Кількість		Приклади	Кількість		Приклади
	Абс.	%		Абс.	%	
Негативне значення	75	68,8	<i>die Xanthippe</i> ‘сварлива баба, фурія’, <i>die Natter</i> ‘змія, гадюка підколотна’	70	38	<i>бирка</i> ‘зла жінка’, <i>гаргара</i> ‘сварлива жінка’, <i>сучка</i> ‘підла, нікчемна жінка’
Позитивне значення	34	31,2	<i>der Maikäfer</i> ‘гарна дівчина’, <i>die Torte</i> ‘приваблива жінка’,	114	62	<i>бджілка</i> ‘дуже працююча жінка’, <i>ластівка</i> ‘ніжна, ласкава дівчина’,
Разом	109	100		184	100	

ДОДАТОК №3

Лексичний компонент	Німецька мова			Лексичний компонент	Українська мова		
	Абс.	%	Приклади		Абс.	%	Приклади
Предмет	34	31,2	<i>die Beißzange</i> ‘сварлива жінка’, <i>der Stück</i> ‘зухвала, зарозуміла дівчина,	Предмет	19	10,3	<i>цяця</i> ‘поважна жінка’, <i>вертиголовка</i> ‘вертлява жінка’
Тваринний світ	31	28,4	<i>die Kuh</i> ‘корова’, <i>das Schaf</i> ‘дурна’,	Тваринний світ	105	57,1	<i>вертигузка</i> ‘вертлява жінка’, <i>жирафа</i> ‘висока жінка’
Людина	20	18,3	<i>das Luder</i> ‘стерва’, <i>die Perle</i> ‘хатня працівниця’	Людина	6	3,3	<i>почвара</i> ‘страшна жінка’, <i>хижачка</i> ‘активна жінка’
Міфологічні/казкові істоти	11	10,1	<i>die Hexe</i> ‘відьма’, <i>die Circe</i> ‘спокусниця,	Міфологічні/казкові істоти	19	10,3	<i>Карамелька</i> ‘кохана жінка’, <i>пампушка</i> ‘товста, пухка жінка’

			звабниця', <i>das Aschenputtel</i> 'Попелюшка',				<i>шоколадка</i> 'кохана жінка', <i>ангел</i> 'жінка, що втілює красу', <i>богиня</i> 'красива, гарно вбрана'
Фізіологія людини	4	3,7	<i>der Löwenzahn</i> 'пліткарка', <i>der Dickwanst</i> 'то встушка'	Фізіологія людини	2	1,1	<i>літо</i> 'тепла жінка', <i>погожа літня</i> <i>днина</i> 'жінка, що несе тепло', <i>осінь</i> 'мрійлива жінка'
Їжа	4	3,7	<i>die Torte</i> 'приваблива жінка', <i>der Krapfen</i> 'пампушка'	Їжа	3	1,6	<i>серце(серденько)</i> 'ласкаве звертання до жінки', <i>душа</i> 'доброї душі дівчина'; <i>Карамелька</i> 'кохана жінка', <i>пампушка</i> 'товста, пухка жінка' <i>шоколадка</i> 'кохана жінка'
Рослинний світ	2	1,8	<i>eine schöne Rose</i> 'красуня'	Рослинний світ	19	10,3	<i>квітка</i> 'вродлива жінка', <i>калина</i> 'дівчина чорнява та рум'яна'
Діяльність людини	2	1,8	<i>die Küchendrager</i> 'сварлива баба'	Часове поняття	7	3,8	<i>літо</i> 'тепла жінка', <i>погожа літня</i> <i>днина</i> 'жінка, що несе тепло', <i>осінь</i> 'мрійлива жінка'
Колір	1	0,9	<i>die Schwarze</i> 'чорноволоса'	Абстрактні поняття	4	2,2	<i>доля</i> 'ласкаве звертання до жінки', <i>життя</i> 'ласкаве звертання до жінки'
Разом	109	100		Разом	184	100	

ДОДАТОК №4

Німецька мова				Українська мова			
Структурні групи	Кількість		Приклади	Структурні групи	Кількість		Приклади
	Абс.	%			Абс.	%	
Складні слова	47	43,1	<i>der Backfisch</i> 'grimza', <i>das</i>	Складні слова	3	1,6	<i>вертиголовка</i> 'вертлява

			<i>Teufelsweib</i> ‘зла жінка’				жінка’, <i>вертигузка</i> ‘вертлява жінка’
Прості слова	36	33	<i>die Kuh</i> ‘корова’, <i>die Ziege</i> ‘карга’	Прості слова	117	63,7	<i>кішка</i> ‘любляча, відання жінка’, <i>квітка</i> ‘вродлива жінка’
Похідні слова	15	13,8	<i>die Schlampe</i> ‘нечепура’ <i>die Muckerin</i> ‘буркотуха’	Похідні слова	54	29,3	<i>царівна</i> ‘вродлива дівчина, гарно вбрана’, <i>травичка</i> ‘скромна, непомітна дівчина’
Словосполучення	11	10,1	<i>die alte Häsin</i> ‘досвідчена жінка’, <i>eine böse Sieben</i> ‘зла баба’	Словосполучення	10	5,4	<i>напороті цвіт</i> ‘чародійна, вродлива дівчина’, <i>пузата міщанка</i> ‘обмежена жінка’
Разом	109	100		Разом	184	100	

ДОДАТОК №5

Тематичні групи	Німецька мова			Українська мова		
	Кількість		Приклади	Кількість		Приклади
	абс.	%		абс.	%	
Позитивні позначення зовнішності	18	22	<i>schlank wie eine Gerte</i> ‘струнка, наче лозина’, <i>die Frau ist schöner als Sonne und Sterne</i> ‘жінка гарніше сонця і зірок’	56	34	<i>гарна дівка, як маківка</i> ‘гарна дівчина’, <i>гарна, наче рожка</i> ‘гарна жінка’
Негативні позначення характеру	22	27	<i>Frauen sind in ihrem Zorn wie Wespen</i> ‘жінки в гніві – як оси’, <i>es ist schlimmer, ein Weib</i>	40	24,2	<i>величається, як сучка в човні</i> ‘чванлива жінка’, <i>добра як з курки молоко, а з верби петрушка</i> ‘недобра, зла та підступна жінка’

			<i>zu reizen als einen bissigen Hund</i> ‘розсердити жінку гірше, ніж злу собаку’			
Позитивні позначення характеру	17	20,7	<i>das Auge der Frau halt die Stube rein</i> ‘око жінки тримає кімнату в чистоті’, <i>das Mutterherz ist immer weich</i> ‘материнське серце завжди м’яке/ніжне’	13	7,9	<i>козир-дівка</i> ‘весела, балакуча, дуже рухлива і працьовита жінка’, <i>роботяща як бджілка</i> ‘дуже працьовита жінка’
Позитивні позначення ролі в сім’ї	12	14,6	<i>der Mann ist das Haupt, die Frau sein Hut</i> ‘чоловік - голова, жінка – його капелюх’, <i>die Frau ist des Mannes Visitenkarte</i> ‘жінка – це візитна картка чоловіка’	9	5,4	<i>добра жінка дім збереже</i> ‘спокійна, вірна, господарна жінка’, <i>добру жінку взяв-горя не зазнав</i> ‘жінка- дружина, кохана жінка, яка створює сімейний затишок’,
Негативні позначення ролі в сім’ї та соціального статусу	12	8,5	<i>einer Witwe Andacht währt nicht länger, als bis sie einer aufnestelt</i> ‘вдова буде вірною до того моменту, поки її не заберуть’, <i>Wer eine Frau hat, hat Streit</i> ‘у кого жінка – у того сварки’	10	6	<i>чеше як мачуха</i> ‘зла, лицемірна та егоїстична жінка (образ-концепт «мачухи»)’, <i>самотня як зозуля</i> ‘самотня жінка’
Негативні позначення зовнішності	5	6	<i>alte Weiber und Frosche quacken viel</i> ‘старі жінки та жаби багато квакають’, <i>Weiberschönheit, das Echo im Wald und Regenbogen vergehen bald</i> ‘жіноча краса, ехо в лісі і веселка скоро минають’	17	9,2	<i>нікчемна як безрога корова</i> ‘невродлива жінка’, <i>чепурненька, як мазниця</i> ‘брудна, нечупарна жінка’
Разом	82	100		165	100	

ДОДАТОК №6

Характер оцінювання	Німецька мова			Українська мова		
	Кількість		Приклади	Кількість		Приклади
	Абс.	%		Абс.	%	
Позитивне значення	46	56	<i>die Frau ist schöner als Sonne und Sterne</i> ‘жінка гарніше сонця і зірок’, <i>ein Mädchen sieht aus wie eine Pfingstrose</i> ‘дівчина виглядає наче піон’	87	62	<i>солодка грушечка</i> ‘здорова дівчина’, <i>як цвітуча вишня</i> ‘красива вродлива дівчина’
Негативне значення	36	44	<i>Beileibe trau keinem Weibe, obgleich sie tot ist</i> ‘в будь-якому випадку не довіряйте жінці, навіть якщо вона мертва’, <i>eine Frau weiß ein bisschen mehr als der Satan</i> ‘жінка знає трохи більше, ніж диявол’	78	38	<i>засиділася, як квочка на яйцях</i> ‘домосідка, дуже лінива жінка’, <i>запишався як кобила до будяка</i> ‘пихата жінка’
Разом	82	100		165	100	

ДОДАТОК №7

Лексичний компонент	Німецька мова			Лексичний компонент	Українська мова		
	Абс.	%	Приклади		Абс.	%	Приклади
Предмет	16	19,5	<i>die Frau ist des Mannes Visitenkarte</i> ‘жінка – це візитна картка чоловіка’, <i>ein Mann — ein Wort, eine Frau — ein Wörterbuch</i> ‘чоловік каже одне слово, жінка – цілий словник’	Предмет	26	15,7	<i>баба як піч</i> ‘невродлива, огрядна, товста жінка’, <i>базарна баба</i> ‘балакуча баба’
Фізіологія людини та тварини	16	19,5	<i>das Auge der Frau halt die Stube rein</i> ‘потворна, негарна жінка’,	Фізіологія людини	2	1,2	<i>жіночий язик гостріший від меча</i> ‘жінка, яка багатослівна та добре виражає

			<i>das Mutterherz ist immer weich</i> 'материнське серце завжди м'ягке/ніжне'				свої думки', <i>хирява баба – як гирява макітра</i> 'хвороблива, слабка жінка'
Людина	15	18,4	<i>die Frau tut es dem Manne gleich</i> 'зла жінка', <i>Mädchen sagen nein und tun es doch</i> 'дівчата говорять 'ні' але все одно роблять це'	Розумові здібності	5	3,3	<i>кебету мати на плечах</i> 'розумна, здібна, кмітлива жінка', <i>краса до віncia, а розум до кінця</i> 'нерозумна жінка чи обмежена інтелектуально'
Абстрактні поняття	10	12,2	<i>Hässlichkeit ist der Beschützer der Frauen</i> 'потворність – це захисник жінок', <i>Weiberlist geht über alle List</i> 'жіночі хитрості перевершують усі хитрощі'	Абстрактні поняття	1	0,6	<i>гарна, як зіронька</i> 'вродлива, прекрасна дівчина'
Міфологічні/казкові істоти	6	7,3	<i>blond wie ein Engel, hold wie ein Bengel</i> 'білявка, як ангел, мила як дитина', <i>eine Venus ist schön, sollte sie auch in Lumpen gehn</i> 'Венера прекрасна, то може і в лахміттях ходити'	Міфологічні/казкові істоти	12	7,2	<i>гожа як панна</i> 'одягнена зі смаком жінка', <i>кара вавилонська</i> 'жінка легкої поведінки'
Рослинний світ	6	7,3	<i>ein Mädchen sieht aus wie eine Pfingstrose</i> 'дівчина виглядає наче пійон', <i>schlank wie eine Tanne</i> 'струнка, наче ялинка'	Рослинний світ	28	17	<i>дівчина, як смерека</i> 'велична жінка', <i>вереснева айстра</i> 'молода, приваблива жінка'
Тваринний	6	7,3	<i>Frauen sind in</i>	Тваринні	54	32,7	<i>в'ється, як сучка</i>

світ			<i>ihrem Zorn wie Wespen</i> ‘жінки в гніві – як оси’, <i>Frauen und Elefanten vergessen niemals</i> ‘жінки і слони ніколи не забувають’	й світ			<i>в сливках</i> ‘чванлива жінка’, <i>вродлива, як сова</i> ‘негарна жінка’,
Явища природи/не бесні тіла	4	4,9	<i>die Frau ist schöner als Sonne und Sterne</i> ‘жінка гарніше сонця і зірок’, <i>die Frau mehr strahlt als der Mond</i> ‘жінка сяє яскравіше, ніж місяць’	Природа	7	4,2	<i>погожа літня днина</i> ‘спокійна, вірна, господарна дівчина’, <i>серпанковий світанок</i> ‘ніжна дівчина’
				Природна стихія	10	6	<i>гарна як умите сонечко</i> ‘вродлива, яскрава дівчина’, <i>грім-баба</i> ‘бойова, активна жінка’
Часовий простір	2	2,4	<i>die längsten fünf Jahre im Leben einer Frau sind die zwischen 29 und 30</i> ‘найдовші 5 років жінки – між 29 і 30 роками’	Екзистенціальні поняття	4	2,4	<i>дівчина, як своя душа</i> ‘кохана дівчина’, <i>жінка хита те утає, чого не знає</i> ‘балакуча, сварлива та язиката жінка’
Їжа	1	1,2	<i>Frauenfleisch ist leichter zu bekommen denn Kalbfleisch</i> ‘жіноче м’ясо легше отримати, ніж телятину’	Їжа	3	1,8	<i>чорнобрива як сметана</i> ‘невродлива, огрядна, товста жінка’, <i>як молоком умита</i> ‘біле, не засмагле обличчя у жінки’
				Предмет	26	15,7	<i>баба як піч</i> ‘невродлива, огрядна, товста жінка’, <i>баба як стодола</i> ‘невродлива, огрядна, товста жінка’
				Сімейний стан	13	7,9	<i>добра жінка дім збереже</i> ‘спокійна, вірна, господарна

							<i>жінка', нема кращого друга, як вірна супруга 'спокійна, вірна, господарна жінка',</i>
Разом	82	100		Разом	165	100	